

Н.Г. Додон,
аспірант кафедри державного управління
та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ

УПРОВАДЖЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Приділено увагу теоретичному обґрунтуванню поняття соціокультурної політики. Розглянуто основні напрямки діяльності органів влади при розробці ефективної державної регіональної політики щодо формування ціннісних орієнтацій у суспільстві. Виокремлено, що одним із шляхів оптимізації державної політики в цьому напрямку є створення державно-громадської моделі управління.

Ключові слова: соціокультурна політика, ціннісні орієнтації, державна регіональна політика, децентралізація, громадсько-державне управління.

Український народ як творець національної та співтворець світової культури здобув за свою багатовікову історію величезні духовні надбання. Кожна нова епоха переосмислює обрії та зміст вітчизняної культури в масштабах великого історичного часу. Зміна її історичних меж особливо інтенсивно відбувається тепер, в умовах нового періоду державотворення. Новий соціальний і культурний контекст впливає не тільки на характер змін у сучасній культурі, але й на оновлення і відродження значних сфер культури минулого часу, які набувають нового структурування в умовах посилення національної самоідентифікації, а сама українська культура в цілому – нових ціннісних орієнтацій. Тому вельми актуальним у сучасних умовах державотворення є осмислення соціокультурних змін, які відбуваються в українському суспільстві та розробка ефективних механізмів впливу на соціокультурні перетворення, зокрема на регіональному рівні.

Предмет даного дослідження знайшов своє відображення в науковій літературі політологічного, філософського, соціологічного, історичного, психолого-педагогічного спрямування. У контексті даного дослідження певний науковий інтерес становлять праці В. Андрущенко, С. Дрожжиної, А. Карнаух, В. Кременя, Н. Нижник, В. Огнев'юка, Л. Прокопенко та ін. [1; 4;

8 – 10]. У дослідженнях, пов'язаних із соціокультурною політикою щодо формування ціннісних орієнтацій є низка питань, які, на наш погляд, не повністю розкриті з точки зору державного управління, а розглядати соціокультурні процеси поза межами впливу на них держави було б хибним. Тому, слід звернути увагу, що проблеми формування ціннісних орієнтацій суспільства були в окремих ракурсах розглянуті як зарубіжними, так і вітчизняними фахівцями з державного управління, серед них: Г. Атаманчук, Б. Гаєвський, В. Карлова, С. Кіндзерський, Ю. Куц, В. Мартиненко, С. Серьогін, С. Чукут та ін. [5; 6; 11].

Метою даного дослідження є аналіз ефективності впровадження державної соціокультурної політики щодо формування ціннісних орієнтацій на регіональному рівні.

Важливо прослідкувати плідність і перспективність спадкоємності тих перетворень і тенденцій, які стимулюють розвиток української культури сьогодні. До них в першу чергу слід віднести напрямки, що були спрямовані на демократичне оновлення суспільства (шляхом зняття тиску тоталітаризму) та розвиток і збереження забутих або свідомо зневажених національних цінностей. Значну позитивну роль у підготовці майбутніх змін у національній культурі мав період, званий перебудовою. Упроваджувана поступово, а здебільшого навіть стихійно, лібералізація духовного життя породила енергію постійних зрушень і новацій.

Соціокультурна політика це не лише однобічний механізм забезпечення людського розвитку, а механізм взаємодії особи, суспільства і держави, який виявляється, з одного боку, у спрямованості на людину, покращенні умов її життя, а з іншого – у залученні людини до державотворчих процесів, а в більш широкому розумінні – до соціокультурної творчості, світового співробітництва і розвитку, що сьогодні є важливим для становлення Української держави. Соціокультурна політика є важливим чинником суспільного життя, її сутність, зміст, принципи і

практична діяльність її інституцій потребують сьогодні підвищеної уваги з боку державного управління.

Основною особливістю нової соціокультурної дійсності є насамперед те, що наше суспільство знаходиться в періоді перелому, зміни типу своєї організації існування, яке умовно визначається як "посттоталітарне суспільство". Радикальне реформування суспільства активно формує нову культурну реальність, яка характеризується й новими відносинами між людьми в цілому, новими умовами свого розвитку, особливою системою цінностей, норм і правил, культурних потреб і засобів їх задоволення. Коли ці норми та правила перетворюються на внутрішню програму поведінки особистості, вони забезпечують узгодження функціонування, сталість і надійність певної сфери соціуму [2].

Розбудова суверенної і незалежної, демократичної, правової держави потребує активізації зусиль органів державного управління, спрямованих на розвиток духовності й виховання патріотизму та поваги до історичної спадщини українського народу, укорінення в суспільній свідомості загальнолюдських моральних цінностей, виховання соціального оптимізму та впевненості кожного громадянина в своєму майбутньому.

Сьогодні в результаті зміни ролі і місця регіональних органів державного управління у структурі влади, посилення їх самостійності та відповідності за комплексний розвиток територій і, особливо, здійснення соціокультурної політики змінюються функції, принципи та методи управління регіоном. Це потребує подальшої розробки теорії відповідно до регіональних умов, адекватних сучасному періоду розвитку суспільства.

Одним із головних напрямів діяльності органів влади стає формування якісно нової державної регіональної політики.

Реформування соціокультурної сфери – це досить широке поняття. Це і необхідність реформування галузі, що переживають кризу (кіно, музеї, театри, заклади освіти, тощо), і потреба трансформувати інструменти управління соціокультурної сфери; і потреба змінити підходи до збереження і

примноження культурної спадщини, гармонізувати законодавчу базу, зробити ефективною систему соціального захисту, та ефективну молодіжну політику. Найголовнішою умовою наведеного є реформування на рівні територіальних громад, де громадяни отримують базові соціокультурні послуги, де постійно живуть і працюють, тобто зазнають впливу навколишнього середовища, яке або надихає їх на самореалізацію, або спонукає шукати десь кращих умов.

Передусім для ефективного вирішення проблем соціокультурної сфери в сучасних умовах необхідною і важливою умовою є створення такої системи управління, яка передбачала б чітке розмежування управлінських функцій між центральними, регіональними і місцевими органами державного управління за умови надання їм більших можливостей у формуванні і здійсненні політики в цій сфері. Це обумовлено, зокрема, тим, що соціокультура належить до тієї сфери суспільної і державної діяльності, яка максимально наближена до самої людини – її розвитку, умов життя, праці та відпочинку [6].

До того ж, соціокультурне життя в усій своїй різноманітності, навіть якщо його окремі системи мають загальнонаціональне знання, існує і розвивається у відповідних регіонах, де живуть митці, які створюють культурні цінності, й проживає населення, що складається з різних етнічних, субкультурних груп, які мають свої культурні інтереси і потребують їх задоволення. Різні території, місцевості нашої держави відрізняються між собою історико-культурними, мовними, релігійними особливостями. Саме на регіональному і місцевому рівні найбільше перехрещуються культурні інтереси та потреби різних національних груп, простежуються конкретні проблеми соціокультурної сфери і можливі альтернативні варіанти їх розв'язання. Тому основні питання щодо формування ціннісних орієнтацій мають вирішуватися на рівні села, селища, міста, району і області. Відповідно, й управління у цій сфері має бути максимально децентралізоване

і наближене до того рівня, на якому відбуваються основні процеси соціокультурного життя.

Завдяки такому методологічному підходу можна чітко виокремити, які проблеми соціокультурного життя мають розв'язуватися на регіональному і місцевому рівні, а які на рівні держави і відповідно до цього формувати і реалізувати державну політику в соціокультурній сфері, будувати модель управління. При цьому розподіл компетенції у цій сфері має відбуватися за принципом, коли на більш високий рівень управління передаються лише ті функції, які не можуть бути ефективно реалізовані на нижчому. Для того щоб цілеспрямовано вирішувати стратегічні питання соціокультурного розвитку, необхідно спиратися на концепцію розвитку національної культури. Розробити таку концепцію можна тільки на центральному рівні, де, як правило, сконцентровано науковий потенціал, здатний забезпечити обґрунтування теоретичних проблем, провести необхідні дослідження соціокультурної ситуації в країні чи в окремих регіонах. Важливе завдання з підготовки й перепідготовки кадрів працівників культури, освіти, соціального захисту належно можна забезпечити на центральному рівні [3, с. 17].

Слід зазначити, що делегування повноважень на нижчі рівні управління має супроводитися, в першу чергу, децентралізацією державних фінансів на ці ж рівні. Це принципове питання, від якого залежить можливість місцевих органів влади вирішувати питання розвитку і функціонування соціокультурної сфери, задовольняти потреби громадян.

Разом з тим слід підкреслити, що процес децентралізації державного управління в соціокультурній сфері має здійснюватися на основі послідовної демократизації всієї системи управління. У зв'язку з цим видається за доцільне систему державного управління у цій сфері змінити на громадсько-державне управління, в якому головну роль відіграватиме громадськість, а органи державного управління мають лишатися лише виконавцями рішень, прийнятих демократичним шляхом [8, с. 6].

Громадсько-державне управління щодо формування ціннісних орієнтацій, на наш погляд, є саме тією моделлю управління, яка найбільшою мірою відповідає принципам децентралізації і демократизації управління, забезпечує не тільки максимальні ефектні засоби реалізації соціокультурних запитів членів суспільства, а й найбільш повну участь громадян у розробці стратегічних напрямів державної політики у цій сфері. Створення громадсько-державних структур управління дає змогу максимально залучити всіх зацікавлених і компетентних осіб до процесу управління та повсякденного розв'язання проблем соціокультурного розвитку.

Громадсько-державна модель управління в цій сфері передбачає докорінний перегляд розподілу повноважень державних, самоврядних і громадських суб'єктів управління в соціокультурній сфері. Пріоритет у процесі управління буде належати громадським організаціям, але це не означає, що держава зніме із себе відповідальність за стан справ у цій сфері, за реалізацією державної політики. Держава й надалі разом з громадськими структурами визначатиме зміст політики у цій сфері, формулюватиме основні напрями її здійснення, створюватиме необхідні механізми для її реалізації.

Виходячи із вищезазначеного, доходимо висновку, що сьогодні необхідно зробити реальний перехід від централізованої системи управління до децентралізованої, що передбачає передачу основних функцій управління у цій сфері на місця, розширення у зв'язку з цим повноважень регіональних і місцевих органів державної влади і державного управління, посилення їх відповідальності за реалізацію державної політики надання максимальної автономії повноважень місцевими органами влади щодо розв'язання проблем, які виникають при формуванні ціннісних орієнтацій, на своєму рівні, дасть змогу зменшити вплив центру на щоденну діяльність органів влади місцевого рівня, посилити їх ініціативу, активність та співпрацю з різними суб'єктами соціокультурної діяльності й реально приведе до розширення демократичних методів управління, що сприятиме

демократизації всієї системи управління у соціокультурній сфері. Також одним із шляхів оптимізації соціокультурної політики при формуванні ціннісних орієнтацій в сучасних умовах є створення громадсько-державної моделі управління.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю. – К. : Знання України, 2005. – 804 с.
2. Губернський Л. та ін. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світогляд. аналіз / Л. Губернський, В. Андрущенко, М. Михальченко. – К. : Знання України, 2002. – 580 с.
3. Державне управління в Україні: централізація та децентралізація / Відп. ред. проф. Н.Р. Нижник. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – 488 с.
4. Дрожжина С.В. Культурна політика як проблема сучасного соціокультурного процесу автореф. ... канд. філос. наук. – Донецьк, 2004.
5. Карлова В.В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах : автореф. ... канд. держ. упр. – К., 2003.
6. Кіндзерський С.А. Державне управління в гуманітарній сфері регіону України: стан та тенденції розвитку : автореф. ... канд. держ. упр. – К., 2006.
7. Концепція адміністративної реформи. – К., 1998. – С. 38.
8. Нижник Н. Україна – державне управління, шляхи реформування. – К., 1997. – 72 с.
9. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – К. : Знання України, 2003. – 450 с.
10. Прокопенко Л.Л. Здійснення освітньої політики в Україні у XVI ст. // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2006. – Вип. 4 (26). – С. 13 – 21.
11. Серьогін С.М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством: Моног. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2003. – 456 с.

Dodon N.G. Introduction of social cultural policy to forming of the valued orientations at regional level.

The article deals with the ground of the social culture policy. Concepts basic directions of activity of organs of power at forming of effective state regional policy o forming of the valued orientations in society. It is selected, that one of ways of optimization of state policy in this sphere is creation of public-state model administration.

Key words: social cultural policy, valued orientations, state regional policy, decentralization, public-state administration.

Додон Н.Г. Внедрение социокультурной политики в формировании ценностных ориентаций на региональном уровне.

Уделено внимание теоретическому обоснованию понятия социокультурной политики. Рассмотрены основные направления деятельности органов власти при разработке эффективной государственной региональной политики относительно формирования ценностных ориентаций в обществе. Выделено, что одним из путей оптимизации государственной политики в этом направлении есть создание государственно-общественной модели управления.

Ключевые слова: социокультурная политика, ценностные ориентации, государственная региональная политика, децентрализация, общественно-государственное управление.